

Jämställdhetsanalys av väntetider till nybesök och gråstarrsoperationer på Ögonkliniken i Norrbotten

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Nationell överenskommelse om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården	4
1 Jämställdhetsanalys av väntetiderna -del av handlingsplanen	4
1.1 Vårdgarantin	4
1.2 Ögonkliniken i Norrbotten	5
1.2.1 Väntande till och genomförda nybesök över tid.....	5
1.2.2 Väntande till och genomförda gråstarrsoperationers över tid	8
1.2.3 Fördjupad analys av väntetider till gråstarrsoperationer 2023	10

Sammanfattning

Det förekommer skillnader i väntetider till nybesök och gråoperationer mellan män och kvinnor. Det ses i aggregerade väntetidsdata som använts för att följa väntetider i vården och följa hur vårdgarantin uppnås och i synnerhet med genomfört Chi två test som gjorts av genomförda gråstarrsoperationer under 2023.

För åren 2021, 2022, 2023 ses att fler kvinnor genomför gråstarrsoperationer än män. Samtidigt har kvinnor en lägre andel av givna behandlingar inom 90 dagar. Det gäller samtliga tre år. En analys av väntetider totalt år 2023 (Chi två test), visade att skillnaden mellan könen var signifikant ($p=0,010$). Kvinnor väntar i genomsnitt 151 dagar och män 134 dagar på operation. Medeltiden för genomförda behandlingar inom 90 dagar var för män 48 dagar, för kvinnor 42 dagar. Den skillnaden var dock inte signifikant.

Även när man sorterar upp väntetider till operation efter tre åldersgrupper, ses procentuella skillnader mellan män och kvinnor. Fler män än kvinnor får operation inom 90 dagar. För året 2023 är skillnaderna inte signifikanta. Åren 2021–2022 är inte undersökta, dvs signifikanstestade.

Analysen kan inte svara på huruvida det är motiverade eller omotiverade skillnader, till exempel hur länge patienterna väntat innan de sökte vård och sattes upp på väntelista. Enbart aggregerade väntetidsuppgifter kan inte utan vidare användas för att ge svar på om vården är jämlik och jämställd, men det kan ge en indikation om ytterligare undersökning behöver göras. Analysen överlämnas till Ögonkliniken för ställningstagande om eventuell åtgärdsplan.

Nationell överenskommelse om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården

I överenskommelsen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner 2023 om Ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården ingår att regionerna ska göra en jämställdhetsanalys av väntetiderna som rapporteras för att följa hur vårdgarantin uppnås.

1 Jämställdhetsanalys av väntetiderna -del av handlingsplanen

I Överenskommelsen står att; Regionens handlingsplan ska omfatta regionens samlade arbete med att förbättra tillgängligheten inom hälso- och sjukvården, inklusive barn- och ungdomspsykiatri. Handlingsplanen ska även innehålla en jämställdhetsanalys över regionens väntetider. – Om det i jämställdhetsanalysen framgår att det föreligger skillnader mellan könen ska en åtgärdsplan för detta upprättas.

Ögonkliniken och dess väntande till och genomförda nybesök och gråstarrsoperationer är utvald för jämställdhetsanalysen i Norrbotten. Jämställdhetsanalysen görs utifrån parametrarna ålder och kön för att undersöka om det är skillnader i väntetider till nybesök eller gråstarrsoperationer mellan män och kvinnor och mellan olika åldersgrupper, utan ställningstagande om eventuella skillnader, är motiverade eller omotiverade utifrån medicinska prioriteringar. En fördjupad analys i form av en medelvärdesanalys (chi-två test) har gjorts av väntetiderna till gråstarrsoperationer genomförda under 2023.

1.1 Vårdgarantin

Vårdgarantin är ingen garanti till vård, utan en ”tidsgaranti” för patienter som fått beslut om besök eller behandling. Den nuvarande nationella vårdgarantin 0-3-90- 90 innebär följande:

- 0 Primärvården/sjukvårdsrådgivningen ska erbjuda kontakt med primärvården samma dag
- 3 Om medicinsk bedömning inom primärvården behövs, ska det kunna erbjudas inom högst tre dagar
- 90 Efter beslut om vårdbegäran ska ett besök inom den planerade specialiserade vården – om sådant behövs – kunna erbjudas inom högst 90 dagar efter beslutsdagen
- 90 Efter beslut om behandling ska denna kunna påbörjas inom högst 90 dagar

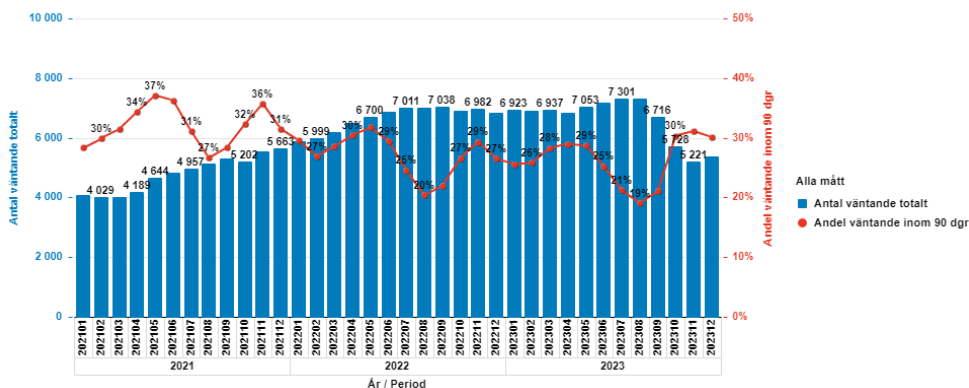
1.2 Ögonkliniken i Norrbotten

Ögonkliniken i Norrbotten är en länsklirik som ansvarar för hela regionens behov. Basuppdraget för specialiteten ögonsjukdomar omfattar kunskaper och färdigheter både i sjukdomar som primärt drabbar ögat och i sjukdomar som leder till påverkan på ögonen eller synsinnet. Ett nära samarbete med den övriga hälso- och sjukvården, liksom med optiker är centralt. I specialiteten ingår kunskaper om barnets synutveckling och om synrehabilitering. Okulär onkologi är Rikssjukvård och hanteras i samarbete med onkologer, ögonläkare är konsulter och hanterar utredning, eventuell ögonkirurgi och uppföljning.

1.2.1 Väntande till och genomförda nybesök över tid

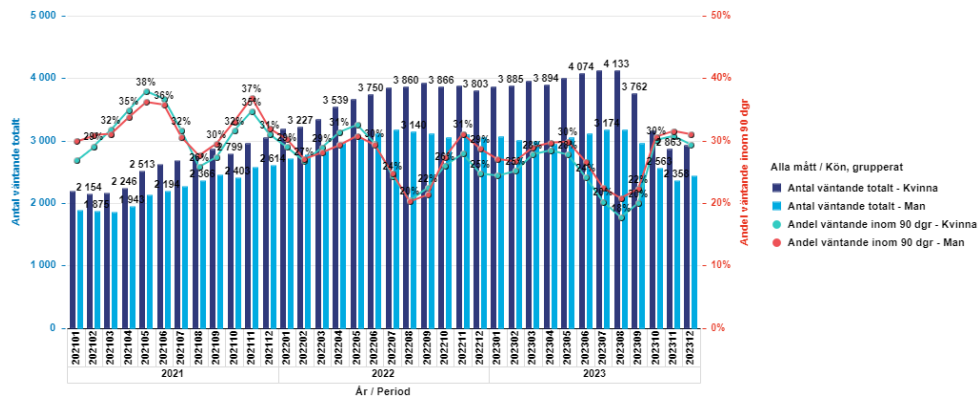
Väntetider mäts både i antal dagar från beslut om åtgärd/operation/besök till det genomförts (Väntetider till redan genomförda besök) och i antal dagar som patienter väntat varje månad. (Väntetider för väntande, som står på väntelista). Genomförda planerade nybesök (som mäts i vårdgarantin) på ögon har sjunkit de senaste tre åren från 2021 till 2023 med 19 procent och de som har varit på besök har fått vänta längre (64% inom 90 dagar 2021 och 56% inom 90 dagar 2023). Väntelistan (nedan) har vuxit fram till hösten 2023 för att sedan minska kraftigt till slutet av 2023, med ca 2000 väntande. Andel på väntelistan som väntat kortare än 90 dagar har också förbättrats något.

Antal väntande och andel som väntat kortare än 90 dagar till första besök i ögonsjukvården

Det är fler kvinnor än män som väntar på nybesök till ögon. Väntelistan till nybesök på ögon består åren 2021–2023 av i snitt 55 procent kvinnor och 45 procent män. Andel av de på väntelistan som har väntat kortare än 90 dagar varierar vid varje månadsmätning, men åren 2021–2023 har i genomsnitt 51 procent av männen på väntelista vid varje månadsmätning väntat kortare än 90 dagar och motsvarande för kvinnorna är 49 procent inom 90 dagar. Det är främst under 2023 som skillnaderna i väntetider mellan män och kvinnor vid månadsmätningarna påverkar snittet för det tre åren.

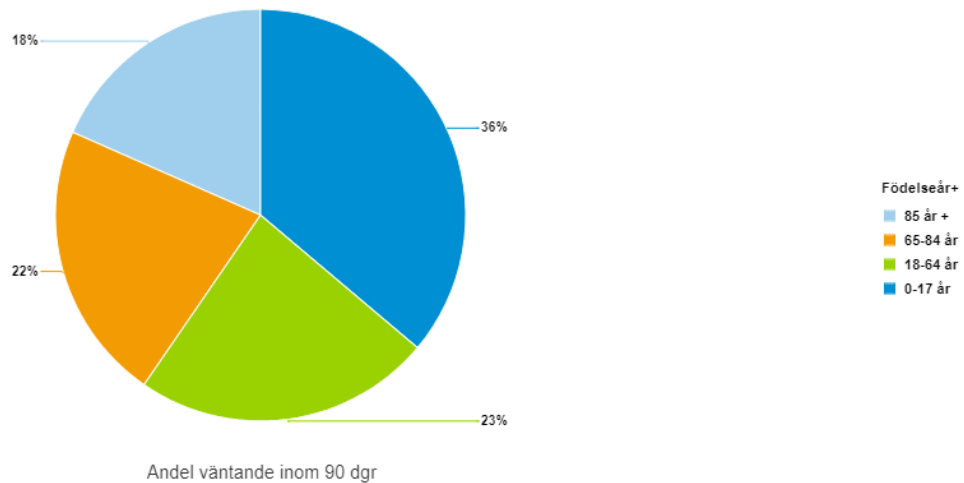
Antal väntande och andel som väntat kortare än 90 dagar till första besök i ögonsjukvården fördelat på kvinnor och män

Åldersfördelningen på väntelistan består till drygt hälften av personer som är mellan 65–84 år en fjärdedel är mellan 18–64 år. 12 procent av väntelistan är personer 85 år eller äldre och 10 procent är barn 0–17 år.

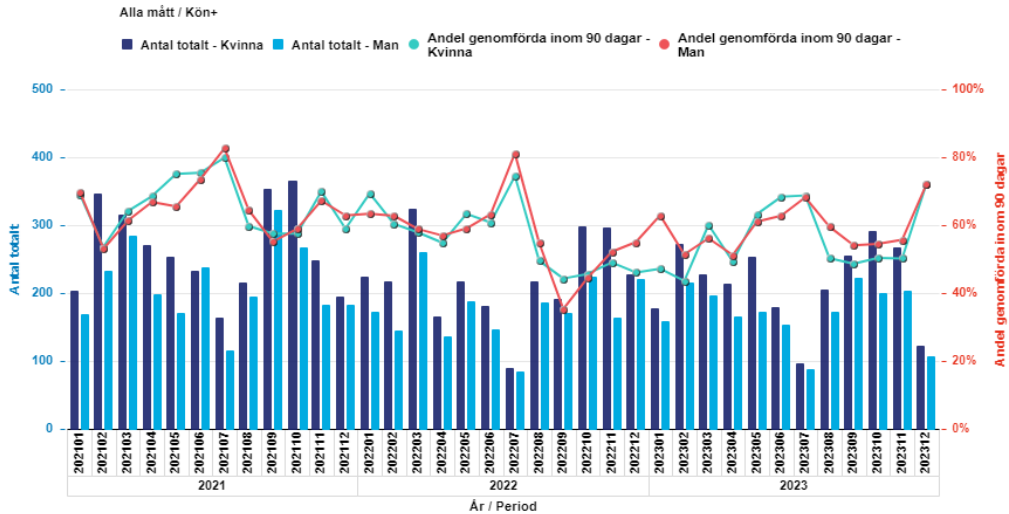
Vid månadsmätningarna är det flest barn som väntat kortare än 90 dagar (36%) I den näst äldsta gruppen har 23 procent väntat kortare än 90 dagar och i åldrarna 65–84 år har 22 procent av de som står på väntelistan väntat kortare än 90 dagar och i den äldsta gruppen 85 år och äldre är det bara 18 procent som väntat kortare än 90 dagar.

Andel väntande inom 90 dagar fördelat per åldersgrupp år 2023

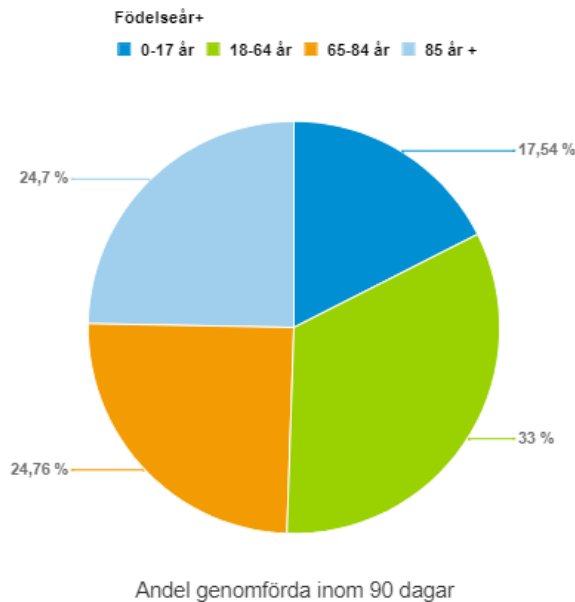
Vid genomförda nybesök så mäts nybesök som är genomförda per månad och dagarna till varje besök. Eftersom det sker en medicinsk prioritering så är väntetiden för genomförda besök generellt kortare och det är en högre andel inom 90 dagar (jämför med väntande inom 90 dagar). Av de genomförda nybesöken åren 2021–2023 så fick 58 procent av kvinnorna och 59 procent

av männen besök inom 90 dagar. År 2023 var skillnaderna större. Då fick 58 procent av männen besök inom 90 dagar och 54 procent av kvinnorna.

Av de genomförda nybesöken inom 90 dagar så var 17 procent 0–17 år, 33 procent 18–64 år, 25 procent 65–84 år och i gruppen över 85 år genomfördes 30 procent av nybesöken inom 90 dagar.

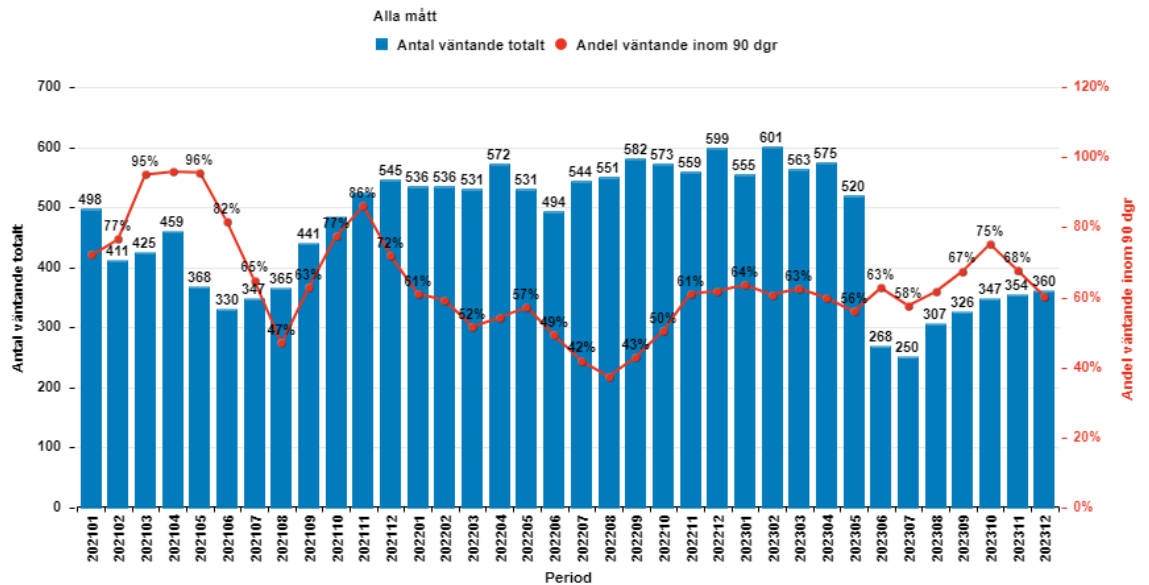
Andel genomförda nybesök inom 90 dagar fördelat på ålder år 2023

1.2.2 Väntande till och genomförda gråstarrsoperationers över tid

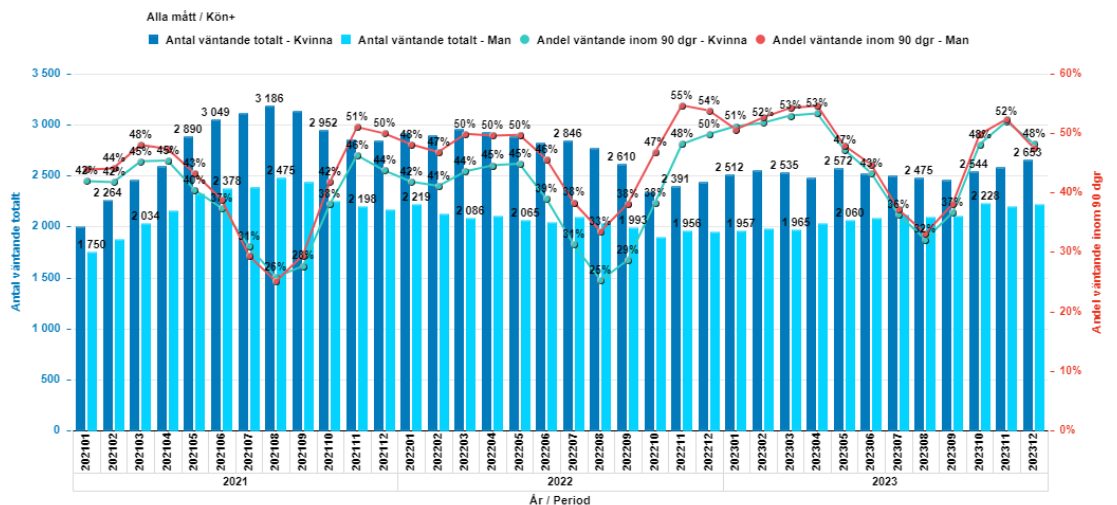
Antal väntande till gråstarrsoperationer har sjunkit kraftigt, främst under andra halvan av 2023. Och har i snitt under åren 2021–2023 legat på 470 väntande varje månad. Andel av de som väntat kortare än 90 dagar har förbättrats under 2023. Det beror främst på att Vårdgarantienheten har erbjudit de som har väntat längst, vård hos annan vårdgivare och många har tagit det erbjudandet.

Antal väntande och andel som väntat kortare än 90 dagar till gråstarrsoperation

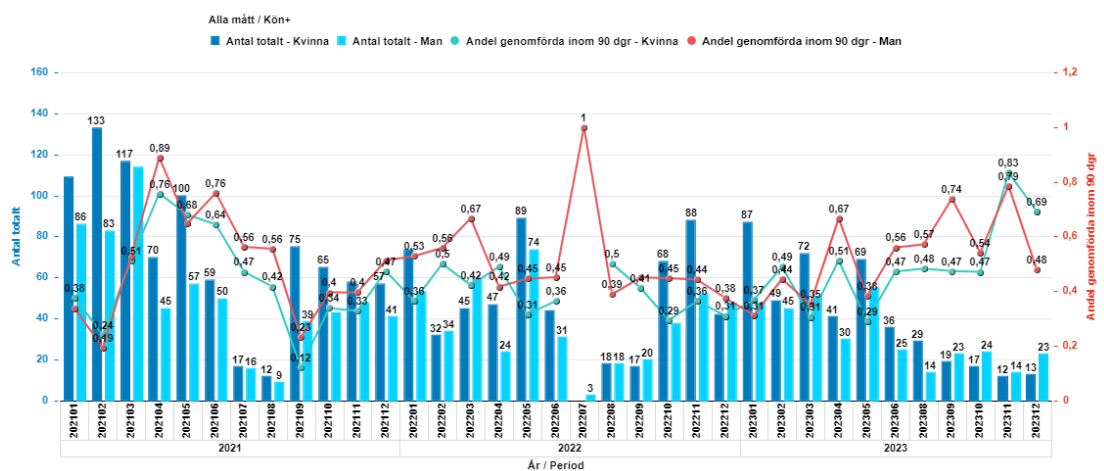
Av de som står på väntelistan är ca 40 procent män och 60 procent kvinnor. I genomsnitt de senaste tre åren så har 65 procent av männen och 64 procent av kvinnorna haft en väntetid inom 90 dagar.

Antal väntande och andel som väntat kortare än 90 dagar till gråstarrsoperation fördelat på kvinnor och män

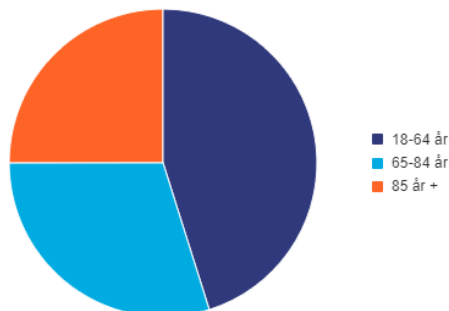
Genomförda gråstarrsoperationer har nästan halverats mellan åren 2021 och 2023 från 1500 till ca 800 och andelen genomförda inom 90 dagar har legat på mellan 42–45 procent. Det är fler kvinnor än män som opererats och skillnader är ca 57 procent kvinnor mot 43 procent män under treårsperioden. Av de som får sin operation inom tidsgränsen för vårdgarantins 90 dagar är det fler män, 48 procent av männen i jämförelse med 41 procent av kvinnorna. Störst är skillnaden år 2021 då det skilde 11 procentenheter för genomförda inom 90 dagar mellan män och kvinnor.

Antal genomförda och andel genomförda gråstarrsoperationer inom 90 dagar fördelat på kvinnor och män

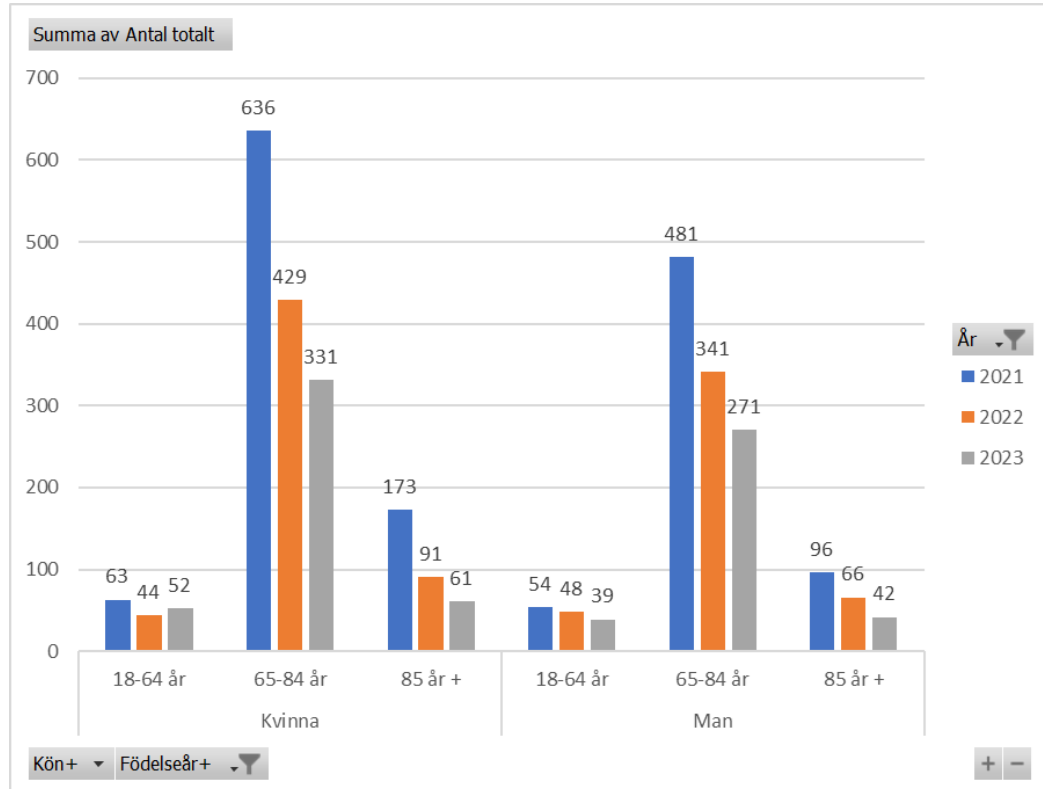
Åldersfördelningen på genomförda gråstarrsoperationer inom 90 dagar är ca 45 procent 18–64 år 30 procent mellan 65–84 år och i åldersgruppen 85 år och äldre var det 25 procent som fick operation inom 90 dagar under 2023

Andel genomförda inom 90 dgr per Födelseår+

1.2.3 Fördjupad analys av väntetider till gråstarrsoperationer 2023

För åren 2021, 2022, 2023 ses att fler kvinnor genomför gråstarrsoperationer än män. Antalet patienter i genomgången är 1438 män (43 procent) och 1880 kvinnor (57 procent).

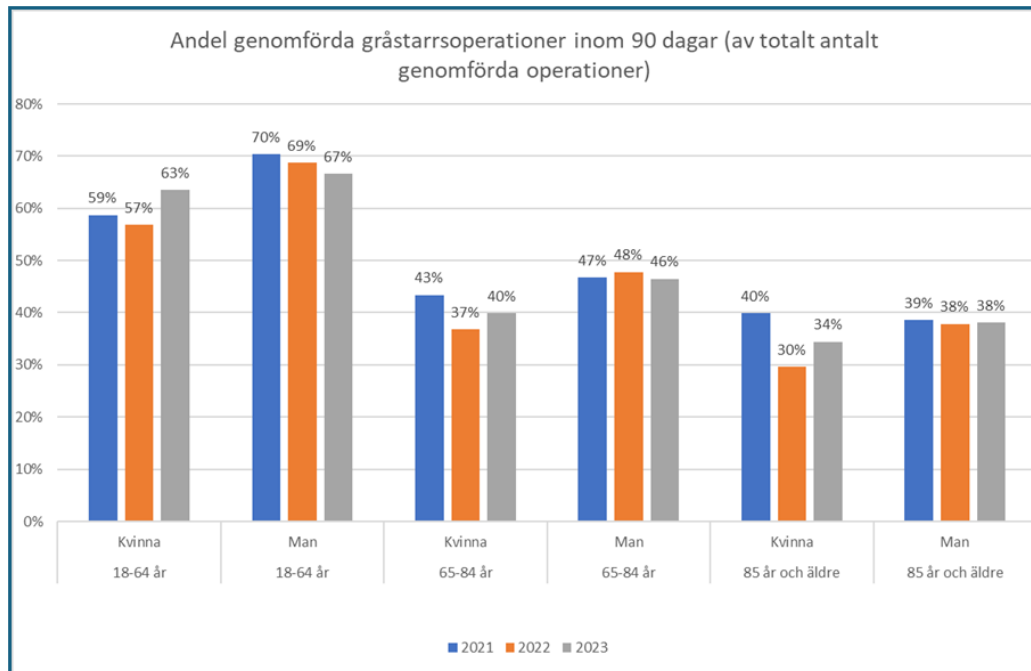

En medelvärdesanalys (chi-två test) av väntetider inom 90 dagar har gjorts.

Kön	Antal patienter med operation	Andel patienter fördelat på kön	Antal operationer inom 90 dagar	Andel av givna behandlingar inom 90 dagar	Skillnad i procentenheter	Signifikantest (CHI2-test, p värde)	Längst väntetid
K 2021	872	58%	382	44%			
M 2021	631	42%	300	48%	4	ns	
K 2022	564	55%	210	37%			
M 2022	455	45%	221	49%	12	p:0.001	Kvinnor
K 2023	444	56%	186	42%			
M 2023	352	44%	168	48%	6	ns	

Procentuella skillnader av andel givna behandlingar inom 90 dagar ses för alla år: 2021–2023. Statistiskt säkerställda skillnader finns bara för ett år, 2022, då kvinnor har längre väntetid än män. Det kan inte klargöras om orsaker till detta, medicinsk prioritet eller till exempel att män och kvinnor söker i olika skeden av sjukdomsförloppet.

Kvinnor har en något högre medelålder vid gråstarrsoperation än män, 75,9 år jämfört med 74,9 år bland män (statistiskt signifikant, $p=0,001$). Nedan återges väntetider till operation efter åldersgrupper. Män har högre andel genomförda gråstarrsoperationer inom 90 dagar än kvinnor (undantaget år 2021, i gruppen 85 år och äldre). Störst är skillnaden i den antalsmässigt minsta gruppen 18–64 år.

Nedan följer en analys genom logistisk regression. En modell där utfallet är tid över 90 dagar eller inte (1/0), med kön, ålder och år som förklarande variabler ger följande resultat. Av intresse är kolumnen ”Exp(B)” och ”Sig.” samt raden för kön. Resultatet där kan tolkas som att oddset för att få en lång väntetid för kvinnor, justerat för ålder och år, är i genomsnitt 1.267 gånger högre än motsvarande odds för män. Är skillnaden signifikant? Ja.

Odds är inte detsamma som risk. Men odds och risk är båda uttryck för sannolikhet för händelse, i detta fall att få en lång väntetid. Och ett högt odds är kopplat till en hög risk, även om siffrorna här inte är direkt jämförbara. En möjlig invändning är att materialet har upprepningar, dvs samma person kan dyka upp flera gånger under ett och samma år. Men rensar man bort dessa blir det ungefär samma resultat, oddskvoten blir 1.32 istället för 1.27, dvs i samma storleksordning.

?

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
							Lo- wer	Up- per
Step 1 ^a	,028	,044	,406	1	,524	1,029	,943	1,122
År								
Kön(1)	,237	,072	10,916	1	<,001	1,267	1,101	1,458
Ålder	,039	,004	86,774	1	<,001	1,040	1,031	1,049
Con- stant	- 59,787	89,326	,448	1	,503	,000		

a. Variable(s) entered on step 1: År, Kön, Ålder.

En diagramversion av materialet (där ålder inte är med) är följande:

